

И.Раззаков аялы, кызы менен

РАЗЗАКОВ КЫЗМАТЫНАН КАНДАЙЧА АЛЫНГАН?

Раззаковдун кызматынан айдалышына негизинен үч себеп болгон. **Биринчи себеп**, алтымышынчы жылдары СССР менен Кытайдын эки ара мамилеси өтө начарлап кеткен. Мао Цзедундун "Женьмин Жибао" гезитине Сталинди жактап жазган макаласы "Правдага" которулуп басылышы, ушундан улам, кытай элчилиги катышкан кайсы бир жыйында Хрущев "Ошончо эле Старый галош (Маону артынан "эски галош" дечү) Сталинди аяп атса, анда эртең эле анын табытын Пекинге жөнөтөм!"

десе, дагы бир чукак жыйында "Жолдош хирургдар... адамдын боорун алмаштырып сала баштадыңар, бу жакшы... Эми Маонун башын алмаштырып салып бербейсиңерби?!" деп, улуу Кытайга тийишип, тантып сүйлөшү, эки элдин ортосуна көз көрүнө чок салган. Ушундан улам, кылычын сууруп, кыл чайнаган Мао, бабыр коңшусун чайпап, тепсеп өтчүдөй комдонуп турган. Мындай учурда Хрущев жана Козлов сыяктуу шовинисттер үчүн, айрыкча Кытайга чектеш Кыргызстандын башында Раззаковдой өтө тың, өтө чечен жана чечкиндүү адам эмес, алар эмне десе, ошо деп, кол бала болуп бере турган адам ылайыктуу болгон.

Экинчи себеп, Раззаков вуздардагы кыргыз студенттеринин санын жетимиш, сексен процентке көтөргөн. Орус мектептерине кыргыз тилин киргизген. Мектептерде бекер ысык тамак берүү башталган. Мындай "э н б а ш т ы к", айрыкча КПСС БКнын секретары Козловго жаккан эмес. "Раззаков социализмдин саясатын жүргүзбөй эле, улут саясатын жүргүзүп, башка республикалардан өзгөчөлөнө баштаптыр" дейт. Анда Хрущев: "Жакында Москвада Бүткүл союздук пленум болот. Союздук республикалардын баары келип, отчет берет. Кыргызстандын "ханын" ошондо көрөбүз!" дейт.

Үчүнчү себеп, Раззаковдун өзүнүн эле бир иштеп, бир жүргөн достору аны артынан Кремлге жамандап, кат артынан кат чууртушкан. Раззаковду "атып" салыш үчүн, Кремлдегилерге бул эң сонун "дүрмөт" болуп берген.

Айрыкча, Фрунзеде ар кандай шыбыш тарап калган эле. Хрущев сталинисттерди ар кандай шылтоо менен четтен шыпыра баштаган имиш. Эми кезек Раззаковго келаткан имиш... "Эл айтпайт, айтса бекер айтпайт".

Алтымыш биринчи жылдын бешинчи майында Кыргызстан Борбордук Комитетинин кезексиз Пленумун өткөрүү үчүн Москва-Фрунзе рейси менен үч адам: КПСС БКнын партиялык-уюштуруу бөлүмүнүн башчысы Виталий Титов, анын биринчи орун басары

Петр Пигалев жана ушул эле бөлүмдүн сектор башчысы Михаил Гаврилов учуп келишкен.

Жамандыктын жакындап келатканын зирек Раззаков ой туюмунда алдын-ала сезген, бирок сыртынан муну билгизген эмес. Баягыдай эле жарык кабагы, курч, куйкум тамашасы жана ийкем мамилесинен жазбай, москвалык үч төрөнү ак нан, ак тузу менен тосуп алат.

Ошол эле күнү кечки саат алтыда БКнын бүйрө кеңешмеси ачык деп жарыяланып, Титов сөз алат. Буга чейин эле Кремлден атайын комиссия келип, республиканын ал-абалын аябай "текшерип" "О серьезных недостатках в работе ЦК КП Киргизии по руководству народным хозяйством и организационно-партийной работой" деген, кара боек менен боелгон записка-кат даярдалган эле. Сөзүнүн аягында Титов КПСС БКнын ошол записканын окуп берген жана ошол кат боюнча талкуу жүргөн. Талкуу күндөп-түндөп эки күнгө созулган. Исхак Раззаковду Титовдун кыйшык көзү (бир көзү жасалма болгон) бутага катуу алып калганын сезе баштаган Раззаковдун куйту "достору" дароо өзгөрүп, кечээ эле анын артынан көлөкөдөй ээрчип, алды-артында күчүктөй шыйпаңдап жүрсө, талкуу учурунда бардык күнөөнү ага шылтап, үрөнөөк дөбөттөрдөй бурч-бурчтан үрүп чыга келишкен.

Талкуунун аягында БКнын бүйрөсү, Раззаков мындан ары кызмат ордунда калууга болбойт деген чечим кабыл алган жана бул чечимди кезексиз чакырылган пленумдун кароосуна алып чыгышкан.

Кремлде партиялык уюштуруу бөлүмүнүн башчысы Виталий Титов болсо, Кыргызстанда партиялык уюштуруу бөлүмүнүн башчысы Барпы Рыспаев болгон. Рыспаев аны агалап, түнөгүн сагалап, экөө биерде дароо эле ага-инидей болуп кетишкен. Эл арасында Раззаковдун кадыр-баркы өтө зор, өтө бийик болгондуктан, пленумда чатак чыгып кетиши мүмкүн деп ойлогон кыйды Титов Рыспаевди өзүнө чакырып алып: "Эртең канча адам сүйлөйт, эмне деп сүйлөйт... ушуну эмитен тактап, тараалап алганыбыз жакшы. Кандай дейсиз буга?" дейт. "Эң туура дейм, Виталий Николаевич!"

Пленумда сүйлөй турган кишилердин тизмесин тартмасынан алып чыккан Титов "Кырдан ашык киши экен... Ушулардын ичинен Раззаковго жан тартып сүйлөгөндөрдү айтып бере аласызбы?". "Албетте, Виталий Николаевич!". "Анда ошолорду карандаш менен белгилеп бериңиз".

Көчкөн САКТАНОВ.

(Уландысы бар)

Алтымыш биринчи жылдын биринчи май парады адаттагыдай эле Фрунзе шаарында шаңдуу өткөн. Эмгекчи элди мындай бийик трибунадан тосуусу эң акыркы экенин, андан кийинки өмүр жолу бүт эле баткактуу болорун ойлоду бекен ошондо, кайран киши?